

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De moribus

Seneca, Lucius Annaeus

[Rom], [zwischen 1481 und 1487]

Incipit Lucii Annei Senece Cordubesis liber de moribz in quo notabiliter et
elegantier vite mores enarrat

[urn:nbn:de:bsz:31-290783](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290783)

**Incipit Lucij Annei Senecae Cordubensis liber de moribus in quo
notabiliter et eleganter vite mores enarrat.**

Omnis peccatū actio est. actio autem omnis voluntaria est tū honesta q̄ turpis. ergo voluntariū est omne peccatum. **T**olle excusationē nemo peccat inuitus. **E**ducatio et disciplina mores faciunt et id unusquisq; sapit quod didicit. **I**taq; bona consuetudo excutere debet quod mala instruit. **N**ihil interest quo animo facias quod fecisse viciosum est quia facta cernuntur animus vero non videtur. **N**ulla autem laus est non facere quod facere non possis. **Q**uid homini est inimicissimū homo libenter feras qd̄ necesse est. dolor patientia vincitur. **E**xpecta qd̄ nunq; peniteas non q̄ multis placeas sed qualibus stude. **I**n hoc tm̄ incumbere vt libenti⁹ audias q̄ loquaris. **M**ultos vita differētes mors iuncta p̄uenit. **I**taq; ois dies velut vltimus intueat. **T**risticiaz si potes non admiseris si minus non ostenderis. **A**micos secreto admone palaz aut lauda verba rebus non p̄sonis extimāda sunt. **O**ratōre te puta si tibi ante omnes qd̄ op̄suaseris. vt licentiosa mancipia animi coherce linguā ventrē et libidinē. **Q**d̄ tacitum esse velis nemini dixeris si tibi nō imp̄sti quō ab alio silentiū speras. **R**idiculū est aliquē odio nocentis innocentia p̄dere monstro similis est auaricie scel⁹. **Q**uid n. stulti est qd̄ dici solz q̄ via deficiēte viaticū q̄rere v̄l auger. **O**es ifantes terra nudos excipit. **N**ō pudeat te fortius nasci q̄ viuere qd̄ dulcius q̄ h̄re amicuz cū quo audeas vt tecū om̄ia loq;. **M**agnaz viriū est negligere le detē. **Q**uid interest q̄ non habeas nō dū es felix si te turba nō deriserit. **Q**ui vis beatus esse cogita hoc primū p̄cendere noli. prius q̄ p̄mittas deliberes et cuz p̄miseris facias. **I**d agas vt ne q̄ merito tuo oderit et si nullos inimicos tibi faciet iniuria multos facit. solitudinē querat qui vult cum innocentibus viuere. **O**ptimus ergo animus et pulcherrim⁹ cultor dei est. **A**bstinebis ab alieno matrimonio. p̄stabis penitibus pietatē. cognatis indulgentiā. omnib⁹ eq̄tatez. deuitabis crudelitātē et mi

nistram crudelitatis iram. Non aliter viuas in solitudine. aliter
in foro. Nihil petas qđ negaturus fuisti. nihil negabis qđ petitu
rus fuisti. Pacem cū hominibus habebis. cum vicijs bellū. Hoc
habet omnis affectus vt in id qđ ipse insanit in id putet etiā ce
teros furire. Maximū in eo viciū est qui non melioribus vult pla
cere sed pluribus. Vis oībus esse notus prius effice vt neminem
noueris. Bonū est non laudari ⁊ esse laudabilē. Stultū est timere
qđ vitare non poteris. Male obtuent de te homies sed mali. Ma
lis displicere est laudari. Male de te loquūtur hoīes. Bene aut lo
qui nesciunt non qđ merearis sed qđ solent ipsi hoīes de te mala lo
quunt molestū est. sed non qđ mentiunt. Si aut immerito inno
centie mee. nūc maxime gaudeo. Apparet. n. illos ꝑa obiecturis
si pnt. Non es in patria tua. Patria tua est vbiq; bñ es illud. n.
per qđ bene est non est in loco s; in hoīe nihil magnū nisi magno
aio despicias. que sunt maxime diuitie. non desiderare diuicias.
Quis plimuz h; is qui minimū cupit. Quid est dare bñficiū de
um imitari. Honestius est cū iudicaueris amare qđ cū amaueris
iudicare. Dissentio ab alio incipiat a te aut recōciliatio. Succur
re paupati amicoꝝ immo occurre. amicos secūde res pant. aduer
se certissime pbant. Peiora sunt tecta odia qđ aperta. itaq; te mi
nus loquar inimicus offendit qđ tacitus. Agnosce amat qui qđ
agit ostēdit. Elemosina nō tam accipientib; qđ dantib; pdest ⁊
spes p̄mij solatiū sit laboris. Que est maxima egestas. auaricia.
Pecunie impare oportet non seruire. Nullū p̄sciū pctōꝝ tuoz ma
gis timueris qđ temetipm. aliū potes effugere te aut nunq; quis
est paup. q sibi videt. q a multis timet multos timet. Infelicitā
tem erige. submite felicitatē infelicis innocentia. ne q̄tia ipsa sui
pena est. Mala p̄scientia sepe tuta est secura nunq; libidinis ini
tia cōtinebit. qui er ipsa cogitabit. Beneficij accepti nunq; obliui
sci dati p̄tinus. Inbonesta victoria est suos vincere. satis est pe
naz potuisse puniri. inimicitias tarde suscipe. aicitias exerce mo
derate. Vanitates silr depone. Imago animi sermo est. qlis vir
talis oratio. Magna est res vocis ⁊ silentij t̄pamentū q equo aio

malis immiscet̄ malus est. Aeminē laudaueris. neminē cito accu
saueris. semper puta te cū his testimonium dicere. Viciū est om
nia credere. viciū nihil credere. Utendū est diuitiis non abuten
dum. Amare sic incipe tanq̄ non liceat desinere. Magnarū rerū
etiaz si successus non fuerit honestus est ipse conatus. Nobilitas
aī est generositas sensus. nobilitas corporis generosus animus.
Donestior est qui senectutē ad locū q̄ inociuz 7 tunc incipiat la
borare. Turpe spectaculū prebet anim⁹ eger. nunq̄ sit tristis faci
es tibi incomodo alterius. Homo sum quū deuitabo seculariū re
rum inuidiā si felicitatē iactaueris multis diues eris. quō optie
potentiā tueboz. Impotētia occasionis locū tenet innocentie. pri
mi vbi confessio ibi remissio. Ire seueritas in vicio est. Boni iu
dicis est dispensare non tm̄ q̄ damnandū sit. sz qz primus iusti
cie modus seueritas. Quietiss̄ imā vitā agerent homines in ter
ris si hec duo vba a natura oīm rez tollerēt meū 7 tuū. Qui pau
pratē timet timend⁹ est. Vires tuas amict magis sentiāt venefi
cia q̄ iniurias pecunia non satiat auaritiā sz irrat. ideo semper
indiges. pecunia si tibi est cui ius vsura morbi. mihi crede nō po
tes diues esse 7 felix. Auribus frequētius q̄ lingua vtete. Quic
quid dicturus es ante q̄ alijs dicitō tibi. Nihil interest inter ira
tum 7 insanū nisi vnus dies. alter semper irascit̄ alter semp̄ insa
nit facillime bonis frueris. si ea vitaueris. Cū alienos tueris te
ipm̄ verere nam sepe sine alijs esse potes sine te nunq̄. Si bn̄ te
instrueris pudeat deterioza facere. quid psuaseris. erit diez qd̄
cogitaueris erit in occasione. Alteri sp̄ ignoscito tibi ipi nūq̄. Tā
tum ad vtutez adicies quantū ex voluptate abstraxeris. Stultū
est somno delectari 7 q̄si mortē moliri. cuz somn⁹ assidna sit mor
tis imitatie. Bonis nocet q̄ malis parcit. multi cū alijs maledicit̄
sibi ipis fuitia faciūt. nihil turpius q̄ qui obicit alteri qd̄ sibi obi
ciendū. licentiosa mancipia aī impio redige linguā. libidinē. ven
trē cupiditatēq̄ p̄prime. si non potes paululū remitte. sepe ea que
sanari ratione nō poterant. sanata sunt tpe. Qui p̄pter pecunie
amorē 7 libidinū morit̄ ostendit se nunq̄ sui causa vixisse. Tur

pia ne dixeris paulatim enim pudor per verba discutit. Sic habita ut potius laudet dominus quam domus. Consuetudinaria res est innocentia. non damnatio. sed causa hominem turpem facit merito pena damnata est. damnatio immerito est damnari. si aliquid cogitaueris cito apparebit conuersantibus. Cideri vis ad omnibus nunquam bone honestatis simulatio. Quod de alienis tractas et tuis iudices. Multi obligandi pauci offendendi nam memoria benefactorum facilis est. Iniuriarum obiurgationi sepe aliquid blande amisce. facilius enim penetrant verba que molli vadunt via quam aspera. Nemo enim se mutat qui mutari se desperat. Quo cum scribens aliquid dicturus es scito morum tuorum te hominibus circographis dare. Qui in seruis irascitur et crudelis est satis ostendit potestatem aduersos alienos sibi debuisse. Qui nescit tacere nescit et loqui. facilius est pauperi preceptum effugere quam diuiti inuidiam. Bonus fructus bona conscientia. Malis hominibus tutissimum est effugere. Nulla pusilla domos que multos amicos capit. Scire uti paupertate maxima felicitas. Auit intentio nimium frangit animum remissio. Nunquam scelus scelere vincendum est. Bonus vir est eo qui eo perducit affectu animum ut non tantum peccare non velit sed etiam non possit. Regnantibus peius multo periculum quam his qui iudicantur. Hi enim singulos timent illi uniuersos. Nunquam fortis forte se gloriabitur que corporis effectus egritudo infirmum nunquam diues in operibus suis gloriabitur cuius fur vel tyrannus abruptit nunquam nobilitas gloriabitur effecta nonnunquam indignis et miserabilibus fructus. Diabolus aliquando se gloriabatur interfectorem tue misericordie nunc intergemiscit socios tue beatitudinis. Fugienda sunt omnibus modis: abscindenda igni ac ferro totoque artificio separanda. Laguor a corpore Inpertia ab animo Luxuria a mente. A ciuitate seditio. A domo discordia. A cunctis rebus intempantia. Dixit quidam amicorum omnia esse communia et amicum seipsum esse alterum. Quorum tempus maxime habenda cura et eorum que acturi sumus et eorum que gessimus. Post deum veritatem colenda que sola homines deus primos facit.

Finit liber Lucij Annei cornelii moralis Senecae de moribus.